

Другий напрямок ескалації внутрішньоособистісного конфлікту після етапу стресу відбувається за напрямком позитивного спрямування, оскільки в його основі лежить еустрес. Це призводить до дисбалансу між рівнозначними для особистості необхідними зусиллями та наявними ресурсами. Це також призводить до виникнення фрустрації, проте її подолання відбувається на основі здатності особистості правильно усвідомлювати та оцінювати конфліктогени, що спричинили розвиток внутрішньоособистісного конфлікту, та погоджувати з ними власну поведінку. Кінцевим етапом розвитку внутрішньоособистісного конфлікту цього напрямку стає конгруентність.

Зауважимо, що при усуненні конфліктогенів внутрішньоособистісний конфлікт може бути вирішений на будь-якому з розглянутих вище етапів його розвитку.

Література

1. Донченко Е.А., Титаренко Т.М. Личность: конфликт, гармония. – К.: Политиздат Украины, 1987. – 158 с.
2. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 416 с.
3. Немов Р.С. Психологический словарь / Р.С. Немов. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2007. – 560 с.
4. Селье Г. Стресс без дистресса / Г. Селье. – М.: Прогресс, 1979. – 48 с.
5. Цветков В.Л. Психология конфликта. От теории к практике: Учебное пособие. – М.: ЮНИТИ-ДАНА. – 2013. – 183 с.
6. Lewin K. Resolving social conflicts and field theory in social science / K.Lewin – Washington, D.C.: American Psychological Association, 1997. – 422 p.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЛЬОВОГО КОНФЛІКТУ ПРАЦЮЮЧИХ ЖІНОК

Шевчук Оксана Петрівна
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир.
Науковий керівник – канд. психол. наук,
доц. Котлова Людмила Олександрівна

Громадське життя не може існувати без зіткнення ідей, життєвих позицій, цілей, як окремих людей, так і різних за структурою колективів. Постійно виникають розбіжності думок, розбіжності, які нерідко переростають в конфлікти.

Соціальна організація, де здійснюються різного роду види діяльності, не може уникнути проблеми виникнення, протікання і залагодження конфліктів. Зазвичай конфлікт у соціальній сфері сприймається як ненормальне явище: він провокує збій в роботі, перешкода для реалізації стратегічних цілей.

Особливим різновидом міжособистісних конфліктів є рольові конфлікти як процес внутрішніх психологічних протиріч співробітників, що відображають їхнє сприйняття своєї соціальної та психологічної ролі.

У соціально-психологічних дослідженнях рольового конфлікту працюючої жінки вивчаються психологічні способи виходу з конфліктної ситуації (Альошина Ю.Е, Бос П., Гурко Т.А., Залюбовська Є.В., Лекторська О.В.; Мілова О.Л., Новикова Е.Е., Полонська Н.Г., Родигіна Л.Н., Хоткина ЗА, Ясна Л.В.). Однак нечисленність робіт цього напрямку не дозволяє говорити про багатосторонності і повноті вивчення даної проблеми. Психологами і соціологами позначені тільки підходи, ключові моменти, за якими дослідження рольового

конфлікту працюючої жінки повинні розвиватися. Роботи вітчизняних і зарубіжних психологів спрямовані на вивчення причин виникнення рольового конфлікту, чинників, пов'язаних з його розвитком і шляхів зниження рольової напруги, яку відчуває працююча жінка при суміщенні професійних і сімейних обов'язків.

Сьогодні все більше і більше працюючих жінок. Часто навіть в умовах, коли жінка може не працювати, вона вибирає роботу. Вимоги, які пред'являють до жінки сім'я і робота, вважає А.Г. Харчев, багато в чому суперечливі. На роботі переважає «етика індивідуалізму», автономії і справедливості, дома – «етика турботи» з її цінностями альтруїзму, самопожертви, служіння ближнім. Професійну діяльність, пише автор, можна розглядати як «чоловічий світ», де домінують владні структури, що забезпечують успіх тим, хто володіє агресивністю, ініціативою, конкурентоспроможністю, характерними маскулініними рисами. Для того щоб бути успішною в такому світі, жінка повинна імітувати чоловічу рольову поведінку і відмовлятися від властивого їй фемінного типу поведінки [5, с.34].

К.Хорни вважає, що наслідки гендерної соціалізації породжують проблеми соціалізації жінок [6]. Серед них боязнь невдачі, боязнь втратити жіночність, боязнь громадського відкидання, брак впевненості в собі, брак наполегливості в досягненні мети. Перераховані вище особливості позначаються на загальному психічному розвитку, на сімейні взаємини, впливають на життєвий вибір, на професійну реалізацію.

Як зазначає О.П. Ільїн, у працюючих жінок часто виникає особливий різновид психічної напруженості, який отримав назву «синдром ділової жінки», який більш яскраво проявляється у працюючих жінок, які мають дітей, і у матерів-одиначок [4, с.279].

Також, все частіше характеризується ситуація сучасної працюючої жінки, вчені вживають такі визначення, як «подвійне навантаження», «рольовий конфлікт», «стрес». Але різні жінки по-різному реагують на цю ситуацію: одні постійно скаржаться, лають себе і оточуючих, мріють перестати працювати і зайнятися родиною, а інші прекрасно встигають і на роботі, і вдома, без будь-яких явних проблем і скарг виконують свої повсякденні обов'язки, не мислять себе без активної професійної діяльності.

У чому ж справа, які психологічні чинники, що призводять до того, що жінки, що знаходяться в однакових економічних і соціальних умовах, по-різному сприймають. За даними американського автора А. Іглхарт, самі жінки відзначають у себе наступні причини виникнення почуття неадекватності у виконанні ролей дружини і матері [3, с.32]:

- 1) об'єктивні труднощі в успішній реалізації внутрішньосімейних і професійних ролей (наприклад, невміння вести господарство, невеликий заробіток);
- 2) недоліки характеру, особистісні особливості;
- 3) погане здоров'я;
- 4) погані відносини з чоловіком і з дітьми;
- 5) дефіцит часу.

Ще одна причина, часто лежить в основі негативних переживань працюючих жінок, так зване почуття провини перед сім'єю і домом.

Як вважає Ю.Е. Алешкіна, рольовий конфлікт працюючої жінки можна розглядати як один з приватних і дуже яскравих прикладів мікро рольового конфлікту особистості [1, с.111]. Це внутрішньоособистісний конфлікт, який виникає внаслідок великої кількості ролей, у виконання яких залучена працююча жінка, а також суперечливих вимог, що пред'являються цими ролями і нестачі фізичних ресурсів для повноцінного виконання цих ролей.

Рольовий конфлікт – це суб'єктивне сприйняття і оцінка жінкою свого стану [1, с.110]. Як вказує Ю.Е. Алешкіна, комплекс негативних суб'єктивних переживань, що виникає у жінки, яка оцінює себе як погано справляється з суміщенням сімейних і професійних справ, включає:

- 1) почуття провини перед сім'єю через те, що доводиться приділяти багато часу роботі;

- 2) відчуття, що реалізація робочих ролей заважає виконанню сімейних обов'язків і навпаки;
- 3) відсутність підтримки і схвалення своєї професійної діяльності з боку чоловіка і значущих інших людей;
- 4) постійне відчуття дефіциту часу та ін.

На думку західних дослідників, саме почуття провини, яке відчуває працює заміжня жінка по відношенню до своїх дітей і чоловіка, є одним з найбільш яскравих і деструктивних показників рольового конфлікту. Вина є наслідком внутрішньоособистісних конфліктів, коли жінка прагне відповідати ролі і берегині сімейного вогнища і гарного професіонала. Ці дві ролі пред'являють до жінок суперечливі вимоги, і часто їм просто не вистачає фізичних і психологічних ресурсів, щоб добре виконувати і ту і іншу роль. Розуміючи це, жінка починає переживати провину перед дітьми, чоловіком, начальством на роботі, що може вилитися в психосоматичні симптоми [2, с.15].

Традиційний соціологічний підхід до рольового конфлікту пояснює це явище перш за все виходячи з кількісних і соціальних факторів життя жінки (кількість ролей, соціальний статус жінки, число і вік дітей і ін.). При такому підході рольовий конфлікт виступає як неминучий наслідок поєднання жінкою великої кількості несумісних ролей.

Ми розглядаємо рольовий конфлікт як психологічне явище, як комплекс суб'єктивних негативних переживань, які долаються жінкою, який виникає як наслідок сприйняття нею себе і власної моделі життя.

Література

1. Алешина Ю.Е., Лекторская Е.В. Ролевой конфликт работающей женщины // Вопросы психологии. - 1991. - № 5. - С. 110 - 115.
2. Архипова Н. Женщины России и рынок // Проблемы теории и практики управления. - 1994. - № 1. - С. 13 - 16.
3. Бабаева Л.В. Американские и российские женщины-предприниматели // Социс. - 1998. - № 8. - С. 29 - 34.
4. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. - СПб: Издательство «Питер», 2000.-512 с.
5. Харчев А. Г., Голод С. И. Профессиональная работа женщин и семья. - СПб., 1993. - 176 с.
6. Хорни К. Психология женщины - М.: Академический проект, 2007. – 126 с.

ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ

Шмиглюк Оксана Геннадіївна
викладач кафедри психології розвитку
та консультування
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир

Термін «ідентичність» уперше детально розкрив Е. Еріксон, який визначав її як складне, багаторівневе особистісне утворення, внутрішню неперервність та тотожність особистості. Вчений виділив три рівні ідентичності, які обумовлені рівнями аналізу природи людини: індивідний (усвідомлення людиною своєї фізичної зовнішності, темпераменту, задатків тощо), особистісний (відчуття людиною власної неповторності, унікальності свого життєвого досвіду), соціальний (особистісний конструкт, за допомогою якого ми відрізняємо схожих та несхожих на себе, який відображає внутрішнє прийняття людиною соціальних ідеалів та норм.)[4].